

BEWONERSPARTICIPATIE IN DE ROTTERDAMSE FOCUSWIJKEN

Een onderzoek naar de inhoud en vormgeving van bewonersparticipatie in de Rotterdamse focuswijken

REFLECTIEVERSLAG | Real Estate and Housing | TU Delft

Dikra bouchtoubi

Colofon

DIKRA BOUCHTOUBI

E-mail adres

Telefoonnummer

DELFT UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Faculteit : Architecture

Master track : Real Estate and Housing

Afstudeer lab : Cocreation

Thema : bewonersparticipatie

Adres : Julianalaan 134, 2628 BL Delft

UNIVERSITEITSMENTOREN

1ste mentor : Dr. Ir. Sake Zijlstra

Email :

2de mentor : Ir. André Ouwehand

Email :

Gecommitteerde : Huib Plomp

Datum : April 2018

5.3 REFLECTIE

Deze paragraaf kan als afsluitend geheel worden gezien van het afstudeeronderzoek. Er wordt namelijk een reflectie gegeven ten aanzien van het afstudeerproject. Binnen deze reflectie wordt er onderscheid gemaakt tussen de reflectie op het product zelf en de reflectie op het doorlopen proces.

5.3.1 Reflectie op het product

In dit afstudeeronderzoek heb ik getracht in beeld te brengen hoe in Rotterdam inhoud en vorm wordt gegeven aan (bewoners)participatie. Voorafgaand aan het praktijkonderzoek dacht ik dat er in Rotterdam middels de Toolkit inhoud en vorm wordt gegeven aan bewonersparticipatie. Deze veronderstelling leek voor mij ook aan te sluiten op de beschikbare documenten van de gemeente Rotterdam wat betreft bewonersparticipatie. Dit verband was na afronding van het eerste deel van het praktijkonderzoek al niet goed af te leiden. Na afronding van het tweede deel van het praktijkonderzoek werd het verband zelfs helemaal niet herkend. Uit de resultaten van het praktijkonderzoek komt naar voren dat professionals aangeven dat participatie juist heel situationeel moet worden benaderd en de Toolkit daarom niet wordt gebruikt. Enkele professionals geven wel aan elementen ervan te gebruiken of te herkennen, maar niet in zijn geheel als aanpak. Opmerkelijk hierbij is dat er dus toch een kloof aanwezig is tussen de documenten van de gemeente Rotterdam en de professionals die er werkzaam zijn.

Uit de resultaten van dit onderzoek komt ook naar voren dat de benadering van bewonersparticipatie onder de professionals veel verschilt. Wat hierbij opvalt is dat twee motieven de boventoon voeren, dit zijn legitimiteit en bewoners BCD. Toch weegt met name legitimiteit zwaar mee. Uit de resultaten van het praktijkonderzoek valt vooral al te leiden dat beslissingen bij voorhand al waren genomen en hiermee ook beslissingen ten aanzien van de leefomgeving van bewoners. Volgens professionals hebben de motieven hiervoor betrekking op kaders waarbinnen zij moeten werken. Toch weegt de machtspositie hierin het zwaarst. Hiermee betreft het dus meer een tegenstelling machthebber versus geen machthebber, dan het alleen gaat om professionals versus bewoner. Hiermee kan dus eigenlijk op voorhand worden gezegd dat bewonersparticipatie geen kans heeft gehad, ondanks dat de overheid juist aangeeft dit meer te willen doen.

Eerder in de geschiedenis heeft Arnstein (1968) deze constatering al gedaan. Haar machtsgeoriënteerde theorie beschrijft hoe de overheid de macht heeft en de burger (bewoner) deelnemer is. Volgens haar verloopt de publieke participatie niet geheel eerlijk en is er nog een kritisch verschil tussen het deelnemen in de participatieprocessen en het daadwerkelijk hebben van zeggenschap en beslissingsrecht. Van een deelname van bewoners noch het hebben van invloed (zeggenschap en beslissingsrecht) van bewoners is geen sprake blijkt uit de resultaten van dit onderzoek. Haar participatieladder bedoelde zij om de mate van invloed die actieve burgers kunnen uitoefenen te testen. Als deze vervolgens wordt geprojecteerd op de resultaten uit dit onderzoek dan gaat het om 'non-participatie', dus niet-deelname van bewoners. Dit betreffen dus de laagste treden van de participatieladder, (1) manipulatie en (2) therapie. Volgens Blanc en Beaumont (2005) hoeft dit altijd te betekenen dat het altijd negatief is, omdat het volgens hen ook gaat om de verdienste van de bewoners. Echter blijkt dat de bewoners uit dit onderzoek juist wel de behoefte hebben en wel willen participeren. Hiermee kan dus eigenlijk worden gesteld dat de overheid, de bewoners meer macht moet geven met betrekking tot bewonersparticipatie, omdat er een ongelijke machtsverdeling is.

Wat mij betreft heb ik het product te kort gedaan door de casestudies. In zijn geheel kan worden gezegd dat met name door de keuze van de casestudies er een tekort gedaan is in de beantwoording van de hoofdvraag. In de eerste plaats is het benaderen van de bewoners als lastig ervaren in dit onderzoek. Een aantal bewoners had een afstandelijke houding waardoor de interviews geen volledige afspiegeling zijn van de wijk. Ook heeft het ertoe geleid dat het aantal geïnterviewde bewoners minimaal was.

In de tweede plaats bleek nadat alle resultaten van de casestudies waren verzameld, de keuze van de casestudie niet geheel optimaal. De casestudies moesten aanvankelijk meer inzicht bieden in hoe er in Rotterdam inhoud en vorm wordt gegeven aan bewonersparticipatie. Echter is er middels de casestudies alleen inzicht geboden in hoe dit gebeurt in (focus)wijken waar de Woonvisie, maar voor

het NPRZ uitwerkt. Het is namelijk een wijk in Rotterdam-zuid waar het NPRZ al hele concrete plannen heeft voor de wijk. De benadering van bewonersparticipatie in deze wijk vormt geen goede afspiegeling voor elke andere wijk in Rotterdam. Hiermee wordt er in dit onderzoek dus meer antwoord gegeven op de vraag: Hoe wordt er op dit moment in de wijken van Rotterdam waar de Woonvisie & het NPRZ uitwerkt, inhoud en vorm gegeven aan bewonersparticipatie? het onderzoeksgebied is hiermee verkleind waardoor het nodig was om de onderzoeksvraag te herformuleren naar huidige vorm.

In de derde plaats heb ik het product ook tekortgedaan door de motieven indeling, omdat deze in een aantal gevallen niet handig was. In de eerste plaats was deze indeling meer te gebruiken voor professionals en veel minder voor bewoners. Bij bewoners gaat het namelijk meer om een gevolg, welke de motieven kunnen hebben. In de tweede plaats waren de tegenstellingen binnen de motieven zelf ook minder duidelijk, terwijl juist die in dit onderzoek belangrijk zijn. Zo blijkt juist niet het motief zelf bepalend te zijn, maar de waarde van het motief.

5.3.2 reflectie op het proces

Ik ben mijn afstudeerreis begonnen met veel enthousiasme, omdat ik wist dat het iets zou worden met participatie in Rotterdam. Het afstudeerproces is hiermee begonnen middels een globale zoektocht in de literatuur. Het theoretisch veld bleek erg breed te zijn, omdat er redelijk wat geschreven is wat participatie betreft. Mijn oplossing hiervoor was het benaderen van participatie vanuit de 3 generaties burgerparticipatie. Na verder literatuuronderzoek vond ik de benadering niet geheel vernieuwend. Om hier wat meer overzicht in te creëren heb ik participatie gekaderd van burgerparticipatie naar bewonersparticipatie. Al snel hierna, stuitte ik op documenten van de gemeente Rotterdam, welke een Toolkit beschrijven voor de aanpak van bewonersparticipatie. Het was in mijn optiek een veelbelovende aanpak, welke ik graag in de praktijk wilde analyseren. Centraal bij deze aanpak stond voor mij toen: het moment van het betrekken van bewoners. Dit heeft ook te maken gehad met de participatieparadox welke beschreven stond in de aanpak. Ik wilde in mijn volle enthousiasme voor het vervolg van mijn literatuurstudie voornamelijk putten uit deze documenten en de paradox centraal stellen in mijn onderzoek. De hierop volgende voorverkenningfase zou mijn beeld van de Toolkit veranderen. Zo bleek in de eerste plaats dat de Toolkit voor bewonersparticipatie veelal niet werd herkend door de geïnterviewde professionals of niet gebruikt. Ook de participatieparadox bleek minder centraal te staan, omdat niet alleen gaat om het moment van betrekken, maar meer om de invloed op het proces. Wat ook opmerkelijk was voor mij was dat bewonersparticipatie verschillend werd benaderd door professionals. Dit heeft ertoe geleid dat de formulering van mijn onderzoeksvraag anders was aan het begin van het onderzoek. In mijn onderzoeksvraag stonden aanvankelijk de Toolkit van de gemeente Rotterdam en de participatie paradox centraal. Echter bleek juist de benadering van bewonersparticipatie door professionals interessanter en herformulering van de onderzoeksvraag naar de huidige vorm was nodig om verder slagen te maken in het onderzoek.

Vervolgens heeft ook het herschrijven van het literatuuronderzoek plaatsgevonden, welke juist meer inzicht moest geven in de motieven van professionals en bewoners uit de literatuur. De uitkomsten van de voorverkenningsgesprekken hebben vervolgens inzicht gegeven in de motieven van professionals uit de praktijk. De gesprekken hebben mij ook een beeld gegeven van welke projecten mogelijk interessant zouden kunnen zijn voor een verder veldonderzoek. De selectie hiervan heeft plaatsgevonden op basis van een aantal uitgangspunten die ik heb gevormd naar aanleiding van de probleembeschrijving in dit onderzoek. De keuze is gevallen voor de Tarwewijk en Mijnkintbuurt, omdat ik het beeld had dat deze wel mijn uitgangspunten omvatten. Voordat ik begon met de casestudies op beide niveaus heb ik echter in de verkennende gesprekken al wat meer inzicht geprobeerd te krijgen op beide niveaus. Uit deze gesprekken kwam naar voren dat als ik de betrokkenheid van bewoners wil analyseren, de focus voornamelijk bij de WAP moest leggen. Deze zit volgens de professionals dicht bij de bewoners en wordt bovendien jaarlijks gemaakt. De gebiedsvisie is redelijk oud en op die manier lastig ook om te peilen hoe de betrokkenheid van bewoners was. Verder was informatie over de gebiedsvisie van 2014 ook lastig te vinden. Na wat onderzoek over de WAP bleek ook deze minder interessant te zijn, omdat in de eerste plaats geen

betrokkenheid van bewoners heeft plaatsgevonden en deze toch minder dicht op het niveau van bewoners zat dan gedacht. Op deze manier is er in dit onderzoek een minder goed beeld van het feitelijke proces op gebiedsvisie ontstaan.

Wat ik ook als lastig heb ervaren heeft meer betrekking op het praktijkonderzoek, namelijk de indeling van de motieven. Los van het feit dat de tegenstellingen binnen de motieven minder duidelijk waren, vond ik het met name lastig om de resultaten van bewoners te structureren. Dit komt omdat ik de resultaten van professionals en bewoners beide wilde beschrijven. Later bleek het bij bewoners toch minder te gaan om motieven en hebben de motieven van professionals juist invloed op de resultaten bij bewoners. De bewoners zelf hebben hiermee dus eigenlijk geen motieven, maar argumenten. Ook de indeling van het kwadrant wordt hiermee nog lastiger.

Waar ik tenslotte ook tegenaan liep in mijn afstudeerproces heeft betrekking op de hoeveelheid gesproken bewoners. Het benaderen van bewoners voor veldwerkonderzoek bleek toch lastiger dan aanvankelijk gedacht. In de eerste plaats ben ik met bewoners in contact gekomen via de professionals. Dit waren echter veelal georganiseerde bewoners, waardoor ik zelf de straat op ben gegaan om verschillende typen bewoners te spreken. Dit bleek toch lastig te verlopen, omdat factoren als taalbarrière, boosheid en geen vertrouwen veel speelde onder de bewoners. Bewoners waren dan ook niet vaak bereid om een gesprek te voeren of een heel kort gesprek. Dit heeft voor het veldwerk geresulteerd in een minimaal aantal gesprekken met bewoners.